

EVALUATIE
ABCD PILOT
LIJMBEEK
EINDHOVEN

Oktober 2000 – november 2003

Johan Bodd

Fontys Hogeschool Sociale Studies Eindhoven
November 2003

Hogeschool Sociale Studies

Voorwoord

In deze evaluatie staat de Eindhovense wijk Lijmbeek centraal. Begonnen vanuit het niets op een donkere najaarsavond in 2000, uitgegroeid tot een voorbeeldproject in Nederland. Mogelijk gemaakt door duizenden uren vrijwilligerswerk, ingezet om van de wijk Lijmbeek weer een prettige en veilige wijk te maken.

Zonder deze vrijwillige inzet van bewoners had dit project niet bestaan, en was het ook niets geworden. De resultaten zijn daarom 100% op het conto van de bewoners te schrijven. Als professional heb ik mijn steentje weliswaar bijgedragen, maar er minstens zoveel van geleerd.

Deze evaluatie van het ABCD project in Lijmbeek over de periode december 2000 – november 2003 is een onderdeel van mijn werk als methodisch begeleider van de *pilot*. Vanaf oktober 2000 ben ik betrokken bij de ontwikkeling en de uitvoering van het project. Als externe begeleiders zijn Henk Cornelissen van het Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken en ondergetekende namens Fontys Hogeschool Sociaal Werk ingehuurd. Henk Cornelissen voor de organisatorische en financiële onderdelen, ik voor de methodische kant.

Drie jaar lang heb ik het project ondersteund en gevolgd, voornamelijk van binnenuit. In principe had ik toegang tot alle informatie, dankzij de openheid van de bewoners. Het waren drie jaren wijkontwikkeling en samenlevingsopbouw, inclusief alle hoogtepunten en dieptepunten. Kortom, alle dynamiek die je je maar kunt voorstellen bij een sociaal project.

26 november 2003
Johan Bodd

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inleiding	4
Leeswijzer	5
 Deel 1 – Hoe het begon	
Inleiding	6
1.1. Najaar 2000 – het projectplan	6
1.2. Doel van de experimenten	7
1.3. De eerste stappen – december 2000	8
1.4. De startsituatie – 0 meting	9
1.4.1. De informanten en de topiclijst	9
1.4.2. De verwerking van de interviews	10
1.4.3. De algemene wijksituatie	10
1.4.4. De groepen in de wijk	11
1.4.5. De relatie met de professionals	11
1.4.6. Het zelforganiserend vermogen	11
 Deel 2 – De tussenmeting – juni 2002	
Inleiding	13
2.1. De bewonersgroepen die geactiveerd zijn	13
2.2. De tweede enquêteronde	16
2.3. De verbindingen met andere wijkactiviteiten en netwerken	17
2.4. De professionele ondersteuning	18
2.5. De plannen voor 2002 en 2003	20
2.6. De resultaten in cijfers	21
 Deel 3 – De eindmeting – november 2003	
Inleiding	22
3.1. Actieve en geactiveerde groepen	22
3.2. De verbinding met andere wijkactiviteiten en netwerken	25
3.3. De professionele ondersteuning	27
3.4. De resultaten in cijfers	28
3.5. De plannen voor 2004 en verder	28
 Deel 4 – Conclusies	
Inleiding	29
4.1. Het zelforganiserend vermogen	29
4.2. Conclusies zelforganiserend vermogen	30
4.2. De invloed van ABCD op het zelforganiserend vermogen	33
4.3. Is de methode ook elders in Eindhoven toepasbaar	33
 Verantwoording	35
 De bijlagen (ongenummerd)	

Inleiding

25 juli 2003

Chicago.

ABCD Institute North Western University.

Locatie DePaul University Egan Urban Centra.

243 South Wabash Avenue

Room 9102.

Onder het toezicht van John McKnight presenteert Perry uit Eindhoven, Holland het ABCD- E project Lijmbeek. Toehoorders zijn de 50 deelnemers aan de ABCD training "Putting ABCD in Action". 40 Amerikaanse community workers en een Nederlandse delegatie van de ABCD projecten uit Helmond, Utrecht, Nijmegen en Eindhoven volgen deze driedaagse.

Twee maanden eerder, tijdens de conferentie **1000 dagen ABCD in Nederland**¹ werd Lijmbeek als het eerste ABCD project in Nederland gepresenteerd.

13 december 2000

Metiuslaan 1

Lijmbeek

Eindhoven

8 bewoners uit Lijmbeek, van de speeltuinvereniging, de 55+ groep, de volkstuin en de bewonerscommissie werken de factoranalyse uit voor de doelformulering van ABCD in Lijmbeek. Doelstelling: het doorbreken van de negatieve spiraal in Lijmbeek West waardoor het weer een prettige wijk wordt om in te wonen en leven.

26 november 2003

In deze evaluatie van drie jaar ABCD – E in Lijmbeek wordt antwoord gegeven op de centrale vragen die geformuleerd zijn in het projectplan²:

- *Is het zelforganiserend vermogen van beide wijken toegenomen en zo ja*
- *In hoeverre is dat het gevolg van de toepassing van de ABCD methode in dit project*

Aanvullende vragen zijn:

- *Wat is er te zeggen over de toepasbaarheid van deze methode in andere Impulswijken (of semi -Impulswijken zoals Lijmbeek in Eindhoven)*
- *Welke lessen zijn er te leren uit deze methode voor bewoners, lokale overheid en maatschappelijke instellingen in Eindhoven*

De evaluatie – methode is gebaseerd op de principes uit "A guide to evaluating asset – based community development: lessons, challenges, and opportunities".³

¹ LSA conferentie op 24 april 2003 in Haarlem

² Projectplan ABCD

³ A Guide to evaluating asset based community development: lessons, challenges, and opportunities door Thomas Dewar , 1997, the ABCD Institute, ACTA Publications Chicago

Leeswijzer

Deze evaluatie bestaat uit vijf onderdelen:

- De beschrijving van de start van het project, de doelstellingen en de 0 – meting. *In dit onderdeel staat de kern van het projectplan, de doelstellingen gebaseerd op de factoranalyse door bewoners, en de 0 – meting gebaseerd op een serie interviews die in 2001 zijn gehouden door het Verweij Jonker Instituut.*
- De tussenmeting uit juni 2002. *In dit onderdeel staat de tussenevaluatie die gemaakt is in juni 2002, met daarin de tot dan toe geactiveerde bewonersactiviteiten, de behaalde resultaten in cijfers, de opbrengsten van de tweede enquête en de planning voor het derde jaar.*
- De eindmeting uit november 2003. *In dit onderdeel staan de activiteiten(groepen) in november 2003, de behaalde resultaten in cijfers, en de plannen voor het vervolg op de ABCD pilot.*
- De conclusies. *In dit onderdeel staan de conclusies gebaseerd op de centrale vraagstelling en aanbevelingen voor het vervolg*
- De bijlagen. *In dit onderdeel zit het complete projectplan, de eerste en de tweede enquête, een capaciteitenoverzicht, lijsten met projecten en betrokken organisaties en instellingen, een verzameling affiches uit het project.*

Deel 1 - Hoe het begon

Inleiding

In dit deel wordt begonnen met citaten uit het projectplan, waardoor er in vogelvlucht een compleet beeld geschetst wordt van de introductie van ABCD in Nederland tot de start van de *pilot* in Hemelrijken, Woensel West en Lijmbeek. Vervolgens worden de doelstellingen beschreven, en de inhoudelijke start in Lijmbeek. Aansluitend daarop volgt de 0 – meting van september 2001, gebaseerd op interviews van het Verweij Jonker Instituut.

1.1. Najaar van 2000

(Citaat uit het projectplan)

Een werkbezoek van bestuurders en ambtenaren uit de G21 aan een aantal Amerikaanse steden bij het begin van de tweede GSB periode in 1999 vormde de aanleiding voor een conferentie in Nederland over het zelforganiserend vermogen van wijken in april van 2000. Professor John McKnight introduceerde op die conferentie Assed Based Community Development (ABCD) wat vrij vertaald neerkomt op wijkontwikkeling gebaseerd op de capaciteiten van bewoners. Wat erg aansprak was de positieve benadering van mensen, waarbij niet beperkingen en tekortkomingen op de voorgrond treden, maar vooral gezocht wordt naar capaciteiten, kennis en talenten waarover ieder mens beschikt. Met andere woorden: het vertrekpunt voor wijkontwikkeling is niet de individuele problemen van mensen of collectieve problemen van de buurt maar de kwaliteiten van mensen en de samenwerking tussen groepen bewoners die in allerlei informele verbanden al bestaat. De sleutel die toegang geeft tot het mobiliseren van die capaciteiten is informatie en de manier waarop die informatie bij elkaar gebracht wordt.

Een tweede belangrijk element uit zijn betoog dat tot nadenken stemde was de onafhankelijkheid van bewoners in Amerika ten opzichte van instellingen en overheid. Van cliënt naar burger, van afhankelijkheid naar zelfbewust handelen samen met andere burgers.

Veel van de aanwezigen op die conferentie namen zich voor “iets” met de uitkomst van deze bijeenkomst de doen in de eigen stad en wijk. Dat had gevolgen op verschillende niveaus. Zo stelde de provincie Noord-Brabant een miljoen gulden beschikbaar aan de vijf Brabantse GSB steden voor een aantal experimenten gericht op het vergroten van zelforganiserend vermogen van wijken met een “ABCD-achtige” aanpak. Een aantal bewoners bespraken de mogelijkheden om met deze Amerikaanse methode aan de slag te gaan. Eerst in eigen kring en later samen met bewoners uit andere steden in LSA verband. Uiteindelijk stemde de gemeente Eindhoven als eerste in met een voorstel van bewoners waarbij zij zelf met hulp van het LSA en Fontys Hogeschool Sociaal Werk een plan van aanpak zouden maken. In eerste instantie ging het om een samenwerking van drie verschillende wijken: Woensel-West, Hemelrijken en Lijmbeek West. Er werd een initiatiefgroep opgericht van bewoners uit deze wijken. Al vrij snel werd besloten deze samenwerking te splitsen in drie verschillende initiatiefgroepen omdat de drie wijken verschillend

zijn. De wijk Hemelrijken heeft zich teruggetrokken omdat de initiatiefgroep bestond uit mensen die betrokken waren bij een intern wijkconflict en daar al hun aandacht voor nodig hadden.

*De twee initiatiefgroepen hebben met hulp van LSA en Fontys Hogeschool Sociaal Werk in ruim drie maanden tijd de ABCD aanpak bestudeerd en besproken in directe relatie tot de realiteit in beide wijken en de bruikbaarheid in hun situatie. Daarbij is gebruik gemaakt van een aantal handboeken geschreven door John McKnight en John Kretzman, met name **Building communities from the inside out**⁴.*

Op een aantal momenten is (telefonisch en per e-mail) advies gevraagd aan John McKnight om een aantal punten te verduidelijken.

De ABCD methode gaat uit van een aantal stappen waarin verschillende fases van wijkontwikkeling worden doorlopen: van een probleem wijk waar mensen elkaar niet kennen en grote afhankelijkheid bestaat van instellingen en overheid naar een wijk waar sociale samenhang is en bewoners zelf de agenda van wijkontwikkeling bepalen en sturen.

*De eerste stap het in kaart brengen en mobiliseren van de capaciteiten van bewoners is nu uitgewerkt. Ook is er enig zicht op hoe in de tweede fase aan het analyseren van de gegevens en starten van een aantal initiatieven gewerkt zal worden. Alle verdere stappen in deze methode zijn nog niet uitgewerkt. Dat hangt samen met de **keuze** van de bewoners om zelf dit experiment stap voor stap zullen vormgeven en uitvoeren, waarbij steeds theorie en ervaring uit Amerika worden aangepast aan de realiteit in beide wijken.*

1.2. Doel van de experimenten

Vergroten van het zelforganiserend vermogen van bewoners in Woensel West en LijmbEEK West en daarbij zoveel mogelijk gebruik maken van de kennis en ervaring opgedaan in de Amerikaanse ABCD benadering is het algemene doel waarin beide initiatiefgroepen zich kunnen vinden.

*Een tweede doel dat gedeeld wordt met meerdere direct betrokken partijen zoals de Gemeente Eindhoven, Fontys Hogeschool Sociaal Werk, LSA, The ABCD Institute en hopelijk gaandeweg ook andere lokale partijen in Eindhoven, is nagaan **op welke wijze** deze ABCD benadering bruikbaar is in de Nederlandse situatie.*

Beide initiatiefgroepen van bewoners vinden het belangrijk dat alle betrokken instellingen en instanties die vanuit een professionele belangstelling dit experiment willen volgen of diensten verlenen zich goed realiseren dat bewoners in dit experiment de leiding hebben en zelf inhoud en tempo van het experiment bepalen. Zelfsturing in optima forma.

⁴ John McKnight en John Kretzman – Building communities from the inside out – The Asset based community development institute – Institute for Policy Research – Evanston Illinois - USA

1.3. De eerste stappen – december 2000

In november en december 2000 werd in de ruimte van de bewonerscommissie in de Metiuslaan ABCD in LijmbEEK geïntroduceerd. Door Fontys Hogeschool Sociaal Werk werd aan vertegenwoordigers van de bewonerscommissie LijmbEEK, de speeltuinvereniging, de volkstuinvereniging en de 55+ groep de principes van de Amerikaanse methode uitgelegd. De aanwezigen waren het er unaniem over eens dat deze methode een kans was om de gesignaleerde problemen in LijmbEEK gezamenlijk en succesvol aan te pakken. In een vervolgbijeenkomst is door middel van een factoranalyse ⁵ de doelstelling bepaald. Uit de factoranalyse, gemaakt door bovenstaande actieve bewoners, kwam het volgende resultaat:

Gewenste situatie
Het doorbreken van de negatieve spiraal in LijmbEEK West waardoor het weer een prettige wijk wordt om in te wonen en leven

<i>Bevorderende Factoren</i>	<i>Belemmerende Factoren</i>
<ul style="list-style-type: none">☐ Meer openheid en saamhorigheid tussen bewoners☐ Naar elkaar luisteren☐ Een plek in de buurt om samen te komen, te recreëren, elkaar te leren kennen☐ Het selecteren van nieuwe bewoners op woongedrag, door de woningbouwvereniging☐ Een puntensysteem invoeren voor goed gedrag, eventueel met een jaarlijkse premie☐ Meer met elkaar communiceren in de buurt☐ Mensen belonen voor goed woongedrag en straffen voor overlast – gedrag☐ De mooie natuur en de ruimte in de wijk☐ Een ontmoetingsplaats in de wijk☐ Het goed onderhouden groen in de buurt☐ De wijk ligt dicht bij het centrum☐ Zelf actie ondernemen, niet alleen klagen☐ Een lange adem hebben, nodig voor bewoners die actief zijn☐ Woningbureau dient actiever op te treden bij overlast door bewoners☐ Meer mensen actief krijgen op de wijk beter te krijgen☐ De mentaliteit van bewoners veranderen: opener, socialer, betrokkener☐ Meer controle door de woningbouw☐ Samenwerking tussen bewoners om de situatie te verbeteren	<ul style="list-style-type: none">☐ Starters vertrekken binnen een paar jaar weer, en krijgen geen binding met de buurt☐ Er is weinig tot geen saamhorigheid in de buurt☐ Door de vele andere culturen is het moeilijk om met elkaar te communiceren (taal)☐ Toewijzingsbeleid woningen☐ Gebrek aan saamhorigheid tussen bewoners en instanties☐ “ik woon hier toch maar even, over 2 jaar ben ik weer weg”☐ mentaliteit van bewoners in de huidige samenleving (individualisering)☐ het negatieve denken over de buurt versterkt de negatieve spiraal☐ er is geen bereidheid tot begrip voor elkaar, en dit wordt ook niet gestimuleerd☐ angst onder de bewoners om elkaar aan te spreken (vooral ouderen)☐ er is geen ontmoetingsplek om elkaar te zien, iets samen te organiseren☐ zwerfvuil door gedrag bewoners☐ de mensen hebben geen tijd voor elkaar de buurt

Op basis van deze analyse zijn de volgende actiepunten benoemd:

⁵ De factoranalyse is gebaseerd op de krachtenveldanalyse van Kurt Lewin

Prioriteit Bevorderende Factoren	Prioriteit Belemmerende Factoren
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Meer controle woningbouw (4) ✓ Mentaliteit veranderen bewoners (3) ✓ Meer mensen actief krijgen om de situatie aan te pakken (3) ✓ Meer invloed woningbouw op overlastgedrag bewoners (3) ✓ Samenwerking door bewoners (2) 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Woningtoewijzing woningbouw (6) ✓ Mentaliteit bewoners (2) ✓ Gebrek aan saamhorigheid bewoners en instanties (3)

1.4. De startsituatie – 0 meting

De startsituatie is door het Verweij – Jonker Instituut in beeld gebracht. In het oorspronkelijke projectplan was ook een evaluatie in Lijmbeek door Verweij Jonker opgenomen. In die tijd was het nog een project waarin Woensel West en Lijmbeek als een geheel werden gezien. Door middel van interviews aan de hand van een voorgestructureerde vragenlijst heeft Ad Raspe van Verweij Jonker informatie verzameld over de beide wijken.

In de loop van het project is de evaluatie opdracht door Verweij Jonker teruggebracht tot Woensel West. Voor eind van dit jaar (2003) wordt een eindevaluatie verwacht⁶. Door Verweij Jonker zijn de uitgewerkte interviews ter beschikking van deze evaluatie gesteld.

1.4.1. De informanten en de topiclijst

De informanten zijn in 4 groepen verdeeld: bewoners, ondersteuners, overheid en wijkprofessionals. De voor Lijmbeek relevante informanten waren mevr. Hesemans en dhr. Hassay als bewoners, Henk Cornelissen (LSA) en Johan Bodd (Fontys) als ondersteuners, Nico v.d. Spek (wethouder) en Marianne Verkoelen (wijkcontactambtenaar) als overheid, Fer Loos (opbouwwerk), Henri Verbruggen (buurtwerk), Hans Schalkwijk en Jan Groenenberg (politie), Ineke Kietz en Jessica Verzijl (HHVL) en Bart Grijsels (buurtbedrijven) als wijkprofessionals.

De topics van de vragenlijst, met als centrale thema **hoe staat de wijk ervoor in de ogen van de informanten**, waren

- de context
- de wijksituatie
- de ABCD methodiek
- instrumenten
- algemeen

Op het moment van de interviews was ABCD al volop bezig. De eerste inventarisatieronde zat er al op, de eerste activiteiten waren gestart. Het is dus geen echte 0 –

⁶ In 2004 is er in overleg tussen Verweij Jonker en de gemeente Eindhoven afgesproken de evaluatie niet uit te voeren (Johan Bodd – juni 2005)

meting, al zijn de geïnterviewden wel gevraagd om terug te redeneren vanuit de situatie in het najaar van 2000.

1.4.2 De verwerking van de interviews

De interviews zijn in een ruwe versie aangeleverd, dat wil zeggen dat de op band opgenomen interviews uitgetypt zijn in de volgorde van de vragenlijst. Uit de interviews zijn de over Lijmbeek gedane uitspraken zo goed mogelijk gerubriceerd in de onderverdeelde thema's.

1.4.3. Algemeen wijksituatie

- Het is een kleine, rustige wijk, met een klein gedeelte particulier woningbezit, en het grootste gedeelte corporatiebezit (huurwoningen). In de wijk is een onveiligheidsgevoel aanwezig. Het vertrouwen in de wijk heeft een opdonder gekregen, men schuift een en ander af op de overheid. Wat het nemen van verantwoordelijkheid door bewoners betreft is een ombuigingsproces nodig. De bewonerscommissie van de wijk staat sceptisch ten opzichte van ABCD.
- Lijmbeek krijgt de lasten geïmporteerd uit de aangrenzende wijken. De wijk is eenvormiger, mensen wonen er lang, en zien de veranderingen om zich heen. Door een nieuwe instroom van bewoners veranderen normen en waarden, en verbreekt de sociale samenhang. Op zich voelen mensen zich thuis in de wijk.
- Lijmbeek ondervindt de problemen van Woensel West.
- Lijmbeek is divers. Het is een langgerekte buurt waar verschillende bewoners huizen: studenten, werklozen, heel veel ouderen, opvallend weinig kinderen. Groen. Het is een matte buurt. Een groep die wat zou kunnen en stabiliteit aan de wijk kan geven ontbreekt: 25 tot 40 jarigen. Deze mensen zitten kort in de wijk en vertrekken weer. Oudere bewoners hebben het (meestal) gehad.
- Lijmbeek is een gedifferentieerde buurt, er liggen enkele flatgebouwen. Het percentage ouderen ligt hoog. De wijk heeft last van negatieve aspecten van andere wijken.
- Lijmbeek kent hoofdzakelijk alleenstaanden en ouderen. Er is weinig cohesie in de buurt. De buurtvereniging kent vier vrijwilligers. De buurt heeft overlast van heroïne prostitutie in Woensel West. Het zogenaamde waterbedeffect. Als je ergens drukt, komt het elders op. Ouderen moeten gaan optreden, maar vertrouwen dat de politie er wat aan doet
- In Lijmbeek heeft HHVL met name flatwoningen in de goedkope prijsklasse. Daar komen vrij veel jongeren op af; het is een andere doelgroep.
- In Lijmbeek wonen veel ouderen mensen. In de zomer zijn de contacten best intens. In de winter is iedereen op zichzelf. De wijk straalt niet veel uit. Oude mensen zijn er weggestopt. De wijk valt weg tussen Woensel West en Hemelrijken.

Samenvattende conclusie

Lijmbeek is een rustige, matte wijk en is aan het veranderen. Veel nieuwe (jongere en allochtone) bewoners, en daardoor andere waarden en normen. De samenhang is

verdwenen. Er wonen veel ouderen en alleenstaanden, het ontbreekt aan de middengroep 25 – 40 jaar. Lijmbeek is zeer matig georganiseerd. Er zijn geen of nauwelijks activiteiten in de wijk. Lijmbeek heeft verder vooral last van beleid in andere wijken, met name Woensel West.

1.4.4. De Groepen in de wijk

- De volkstuin, voornamelijk ouderen en gepensioneerden. De speeltuin. Het buurtwerk voor met name 55 +. De bewonerscommissie. Er is geen plek om activiteiten te organiseren. Men moet daarvoor naar Woensel West, en dat willen de bewoners niet. Het is een totaal ander soort wijk.
- Weinig organisatie is Lijmbeek. Het is ook een kleine buurt. Er is een kleine huiskamer. Daar zitten ouderen met handvaardigheidactiviteiten.

Samenvattende conclusie

Vier zichtbare vrijwilligersinitiatieven: de speeltuinvereniging, de volkstuinvereniging, een buurtwerkactiviteit 55+ en een bewonerscommissie HHvL van 4 bewoners.

1.4.5. De relatie met de professionals

- Weinig ervaring met professionele dienstverleners. Ervaringen verschillen. Woningstichting zoekt samenwerking, maar stelt wel een aantal voorwaarden.
- Over instanties heeft men zich weinig beeld kunnen vormen. Ze zijn er niet of vertonen zich niet in de wijk
- Er zijn opmerkingen gemaakt om het welzijnswerk buiten ABCD te houden. Want zij zouden teveel bepalen. Alles wordt dan over een kam geschoren. Gelukkig is er nu weer overleg.
- Professionals bepalen nog te vaak wat goed is voor de wijk.
- In Lijmbeek overleg met de bewonerscommissie.

Samenvattende conclusie

Lijmbeek valt tussen wal en schip wat betreft voorzieningen en professionele aandacht. Geen Impulswijk, geen buurthuis(je), geen georganiseerde netwerken.

1.4.6. Het zelforganiserend vermogen (voor de start van ABCD)

- Zelfsturing is een langzaam en moeilijk proces.
- In Lijmbeek is een bestuur waarvan het de vraag is hoe het met het zelfsturend vermogen zit. Slechts enkelen in de wijk zijn actief, en die hebben het moeilijk.
- In Lijmbeek zit capaciteit, maar die komt nog niet uit de verf.
- Zelforganiserend vermogen moet je zien als een proces. Niet te hoge verwachtingen hebben. Nagaan wat mensen zelf kunnen. Het zelforganiserend vermogen is afhankelijk van het enthousiasme van het kader, van de coördinatiegroep.
- Het heeft een goede kans van slagen.

- In Lijmbeek is de nieuwe organisatie pas gestart.

Samenvattende conclusie

Er zijn geen concrete voorbeelden, behalve de bewonerscommissie. Niet te hard van stapel lopen, en aanpassen aan de mogelijkheden van de bewoners.

Deel 2 – De tussenmeting – juni 2002

Inleiding

De tussenmeting is gebaseerd op gesprekken met de ABCD coördinatiegroep, het door de ABCD beroepskracht ingevulde methodiekformat en de digitale weekverslagen, de door mij bezochte bijeenkomsten van de initiatiefgroep, ABCD café en S – Tapperijavonden, en de begeleidingsgesprekken.

De tussenmeting begint met een inventarisatie van alle actieve bewonersgroepen medio 2002. Vervolgens wordt de tweede enquêteronde uitgebreid beschreven. Het derde hoofdstuk betreft de samenwerking met buurtnetwerken. In hoofdstuk 4 wordt uitgebreid stilgestaan bij de professionele ondersteuning van het project, gerelateerd aan de drie speerpunten van de ABCD methodiek. In hoofdstuk 5 wordt vooruitgeblikt naar de tweede helft van 2002 en naar 2003. Het laatste hoofdstuk staan de resultaten in cijfers.

2.1. De bewoners(groepen) die geactiveerd zijn

1. Stichtingsbestuur ABCD – E Lijmbeek

Het stichtingsbestuur bestaat uit 5 bewoners. Het bestuur is in oprichting, binnenkort passeert de akte bij de notaris.

De belangrijkste reden tot oprichting was de wens tot financiële zelfstandigheid van het ABCD project in Lijmbeek. Vanaf het begin voelden de bewoners zich “afhankelijk” van Woensel West en was het praktisch erg onhandig. De snelle ontwikkeling van het project in Lijmbeek sterkte de bewoners in het streven naar zelfstandigheid.

Het bestuur in oprichting is deskundig ondersteund door de adviseur van Loket W; de eerste bestuursvergaderingen zullen de bewoners gecoacht worden door de adviseur. Het streven is om met minimale inspanningen de stichting te laten functioneren.

Het bestuur bestaat uit: Will (voorzitter), Jo (secretaris), Wil (penningmeester), Perry (lid) en Geert lid

2. Financiële administratie en beheer

Twee bewoners, Jo en Geert, nemen dit op zich. Loket W geeft ondersteuning bij het opzetten van de financiële administratie. Het doel is om de projectsubsidie te kunnen beheren en verantwoorden.

3. Enquêteurs/initiatiefgroep

Deze groep is verantwoordelijk voor de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van de ABCD enquêtes. Het zijn zes bewoners. Drie bewoners hebben ook een grote rol gespeeld in de eerste enquêteronde van 2001.

4. Buurtkrant

De buurtkrant is ontstaan op initiatief van 3 bewoners. Door de tweede enquête ronde hebben zich twee nieuwe bewoners voor de groep aangemeld. Het eerste nummer is eind 2001 uitgebracht. Het tweede nummer volgt in juni 2002. De redactie streeft naar 4 kranten per jaar. HHvL sponsort de buurtkrant.

5. Wijkwebsite

De wijkwebsite was een initiatief door derden in zowel Woensel West en Lijmbeek: wijkinfo.nl. Henk Elsenaar ontwikkelde het concept, en heeft dit geïmplementeerd in Lijmbeek.

Na een start met 6 bewoners, het vertrek van 3 daarvan en de komst van een nieuweling wordt de wijkwebsite beheerd door 4 bewoners.

6. Loop/wandelgroep

De loop/wandelgroep was een initiatief van 2 bewoners. Beide initiatiefnemers zijn sporadisch actief. Een van hen is inmiddels ook uit de wijk verhuisd. In de loop van de winter zijn de joggers ermee gestopt. De wandelgroep bestaat nog uit circa 8 personen die iedere zondagochtend vanaf 10.00 uur gaan wandelen. Als het lekker weer is stappen ze op de fiets om elders te gaan wandelen.

7. Taalles voor allochtonen

Door een bewoner (oud-onderwijzer) wordt 3 keer per week les gegeven aan een groep van 4 allochtone vrouwen. Uit de tweede ronde zijn er 2 nieuwe aanmeldingen bijgekomen.

De lessen vinden sinds kort bij een van de vrouwen thuis plaats.

Er wordt gewerkt met de erkende methode die door het ROC wordt gehanteerd. Kosten worden door de deelnemers betaald. Bij voldoende aanwezigheid krijgen mensen de helft van de kosten terug van ABCD - E.

8. Kinderdingen

Met Pasen is voor het eerst een grootschalige kinderactiviteit georganiseerd door 3 bewoners uit de wijk. Het eieren verven werd gedaan door kinderen/kleinkinderen (30) van wijkbewoners. Het eieren zoeken de dag daarna werd samen uitgevoerd met vrijwilligers van de speeltuin in Lijmbeek en was dan ook voor kinderen uit heel Lijmbeek (70) toegankelijk.

Uit de tweede ronde is een groep van 5 bewoners gevonden die samen meer activiteiten wil gaan organiseren.

Een uitdaging voor de groep is het zoeken van een ruimte waar activiteiten kunnen worden uitgevoerd.

9. Eerste dinsdag van de maand

Iedere eerste dinsdag van de maand wordt in café de **S -Tapperij** een activiteit georganiseerd voor wijkbewoners.

Met de eigenaar van het café is afgesproken dat ABCD -E eenmaal per maand gratis gebruik mag maken van de cafézaal. Er komen gemiddeld 25 bewoners naar deze

avonden. De kar wordt getrokken door 2 bewoners. De ervaring na 5 dinsdagen is dat de meeste bezoekers het liefst gezelschapsspelletjes doen.

10. ABCD – café

Het ABCD café is een nieuwe vorm van bewonersoverleg, dat twee maal heeft plaatsgevonden. De eerste keer hebben alle ABCD groepen zich aan elkaar gepresenteerd middels een actieve quiz waarbij de deelnemers elkaar moesten interviewen. De tweede keer zijn er Loesje - teksten gemaakt die op posters in de wijk zijn verspreid.

Ongeveer de helft van de actieve ABCD - ers doet mee aan deze bijeenkomsten.

11. Veiligheidsgroep

De veiligheidsgroep bestaat uit 6 bewoners. Ze zijn bezig om enquête voor te bereiden die na de zomervakantie huis - aan -huis zal worden afgenomen en waarbij ze proberen te ontdekken waar de meeste wijkbewoners prioriteit aan geven wanneer het gaat om overlastsituaties in de wijk.

De uitwerking en verwerking worden ondersteund door een medewerker van de gemeente.

12. Werkgroep Eenmalige activiteiten

Dit is een nieuwe groep van 5 bewoners die zich bezig gaan houden met het organiseren van eenmalige activiteiten zoals een rommelmarkt/straatfeest, een culturele dag, straattheater enz. Als eerste activiteit is een straatfeest gepland op 1 september 2002.

13. Computerles volgens Digitolkmethode

10 Bewoners hebben zich door de enquêterondes laten inspireren om zich op te geven voor een computercursus. Twee wijkbewoners gaan hen na de zomervakantie volgens de Digitolkmethode les geven. Dit gaat gebeuren in het Wijkhuis in Woensel West omdat Lijmbeek daarvoor geen mogelijkheden heeft.

Net zoals bij de taalles is hier de afspraak dat mensen in eerste instantie zelf de kosten betalen. Bij het behalen van het certificaat wordt de helft terugbetaald door ABCD - E.

Het is de bedoeling dat bewoners die het certificaat behalen vervolgens les kunnen gaan geven aan een volgende groep.

2.2. De tweede enquêteronde

In de ABCD pilot in Eindhoven stond in het eerste jaar de activering van bewoners door middel van vragenlijsten centraal. In LijmbEEK was dit een groot succes; 70 afgenomen enquêtes, en bijna 150 persoonlijke contacten die niet tot de afname van een enquête hebben geleid.

De afhandeling van de enquêtes heeft ruim driekwart jaar geduurd; na een bewonersvergadering in september 2001 zijn de afwezige bewoners allen persoonlijk benaderd op basis van hun opgegeven capaciteiten top 3.

Begin 2002 is binnen de initiatiefgroep de afspraak gemaakt om een tweede ronde uit te voeren in april 2002. De vaste en overgebleven kern van 4 enquêteurs is aangevuld met twee nieuwe enquêteurs. Met deze groep zijn nieuwe vragenlijsten opgesteld, en is de enquêtestrategie besproken.

De ervaringen van de bewoners stonden centraal in de tweede ronde. Op basis van de tussenbesprekingen en evaluaties uit de zomer van 2001 zijn:

- de bestaande enquêtevragen aangepast
- 4 nieuwe thema's toegevoegd
- de voorpubliciteit besproken (een huis aan huis flyer met een pen)
- de straten en huisnummers verdeeld op basis van een wijkkaart met de enquêteresultaten van 2001 ingekleurd
- de scholing van de nieuwe enquêteurs (ervaringen uitwisselen tijdens een bijeenkomst, vervolgens 2 tot 3 keer meegaan met een ervaren enquêteur)
- een tussentijdse avond georganiseerd om de ervaringen van de eerste week met elkaar te bespreken en bijstellingen in de strategie te bedenken
- de enquêteresultaten direct verwerkt in een eenvoudig computerprogramma, zodat bijna direct na de sluitingsdatum alle resultaten verwerkt waren
- alle geënquêteerde bewoners direct na afloop van de enquêteronde door middel van een kaartje bedankt voor hun actieve deelname
- binnen drie weken is de eerste bewonersbijeenkomst georganiseerd

De eerste bijeenkomst voor de geënquêteerden uit de tweede ronde is intensief voorbereid door de initiatiefgroep: cartoons gemaakt, zaal aangekleed, brieven verspreid, onderdelen toegelicht.

De opkomst was: 16 bewoners, waar er op 40 gerekend was. Uit de evaluatie bleek echter dat slechts een enquêteur "haar" geënquêteerden de avond van tevoren persoonlijk nog eens had uitgenodigd voor de avond. De helft van de aanwezigen kwam uit haar bestand.

De voorlopige afspraak met de initiatiefgroep is dat er voorlopige geen derde intensieve enquête ronde wordt georganiseerd. Er wordt nagedacht over kleinschalige enquête – activiteiten vanaf aankomend najaar.

2.3. De verbinding met andere wijkactiviteiten en netwerken

Tijdens de eerste ABCD bijeenkomst in Lijmbeek in het najaar van 2000 waren de bewonerscommissie, de speeltuin, de volkstuin en de 55+ groep aanwezig.

De tweede stap in de ABCD methode is het opsporen en inschakelen van formele en informele netwerken in de wijk.

Dat is op de volgende manier gebeurd:

- De 55+ groep is een belangrijk netwerk geweest voor de ABCD aanpak. Tal van vrouwen zijn actief of deelnemer aan de activiteiten. Ook zijn zij degenen die nieuwe bewoners aanspreken en warm maken voor de ABCD activiteiten.
- Met de bewonerscommissie is er een tijdlang een moeizame relatie geweest, die echter steeds beter gaat lopen. Het was een klassieke situatie van het oude kader en de nieuwkomers, die beiden positie zochten in de nieuw ontstane situatie. Er zijn heel wat gesprekken geweest, waarbij zowel opbouwwerk, de politie als de woningstichting een constructieve rol in hebben gespeeld. Ook is er heel wat overleg geweest over het gebruik van de Metiuslaan, waarin ook weer oud en nieuw op elkaar afgestemd moesten worden.
- Met de speeltuinvereniging is vooral door de Paas - activiteiten een goede band opgebouwd. Voor de toekomst staat een geïntensiveerde samenwerking op het programma.
- Met de volkstuinvereniging zijn geen intensieve contacten. Wel is er een vraag naar een betere beveiliging van het volkstuincomplex.
- Door een actieve ABCD vrijwilliger zijn de computerleswensen snel en adequaat ondergebracht in het Digitolkproject in Woensel West.
- Welkomgroep(een Loket W aanbod): hierin zitten ABCD vrijwilligers. In het welkompakket zit ook ABCD informatie
- Wijkoverleg: sinds kort participeert ook het ABCD project in dit gemeentelijke initiatief.
- Ondernemers: met de uitbater van de **S-Tapperij** is een goede relatie opgebouwd, resulterend in gratis gebruik van de grote zaal voor de eerste dinsdag. De C1000 treedt regelmatig op als sponsor voor activiteiten.

2.4. De professionele ondersteuning

2.4.1. De duizendpoot

De professionele ondersteuning in Lijmbeek werd uitgevoerd door Riesje , in principe voor 16 uur per week. Door problemen in Woensel West is dit een periode meer geweest.

De beroepskracht heeft de werknaam *duizendpoot* meegekregen. In de eerste helft van 2002 is het ABCD project in een stroomversnelling gekomen.

Uit een analyse van de agenda van de ABCD professional blijkt dat het merendeel van de tijd is gestoken in rechtstreekse bewonerscontacten: persoonlijke gesprekken met de zeer actieve leden, bijwonen en ondersteunen van vergaderingen en bijeenkomsten, samen met bewoners zaken uitzoeken, als het nodig is ook samen met bewoners de buurt flyeren, nieuwe vrijwilligers inwerken, bewoners die dreigen af te haken er bij blijven betrekken, bewoners die willen stoppen helpen om de knoop door te hakken, mensen bellen en mailen, huisbezoeken in de wijk etc.

De contacten met andere professionals, zoals van het stadsdeelkantoor, Loket W, de woningstichting waren vooral functioneel, dus direct gericht op concrete vragen uit het project, en zo veel mogelijk samen met actieve bewoners.

Daarnaast zijn er nog vele regelzaakjes geweest, zoals de aanschaf van een computer, de telefoonaansluiting, meubels ophalen.

Centraal stonden steeds de drie uitgangspunten van ABCD:

- internally focused
- relationship driven
- asset based

Internally focused

De aanpak is steeds op de wijk zelf gericht, naar binnen gericht: zorgen dat er veel bewoners in Lijmbeek geactiveerd worden, zorgen dat er leuke en aansprekende activiteiten uitgevoerd worden, werken aan concrete resultaten voor de wijk, en vooral ook bewoners op allerlei manier bij elkaar brengen, zoals de “eerste dinsdag van de maand”, het ABCD café of de digitale versie, de website. De keuze om bijvoorbeeld te stoppen met de gezamenlijke coördinatie met Woensel West had in dit uitgangspunt haar basis.

Relationship driven

De relatie - opbouw is de rode draad in het verhaal. In Lijmbeek was het de grote uitdaging om de sociale contacten binnen de wijk weer te reactiveren. De afgelopen 10 jaar was de teloorgang van de sociale contacten het grote probleem in de wijk. De enquêtes bijvoorbeeld, uit de eerste en tweede ronde, hebben niet alleen 124 ingevulde formulieren opgeleverd, maar ook 124 intensieve gesprekken tussen 2 wijkbewoners over persoonlijke zaken (wat kun je, waar ben je goed in, hoe wil je deze inzetten voor de wijk).

Ook zijn er meer dan 150 persoonlijke contacten gelegd door de enquêtes. Er is aangebeld, bewoners hebben uitgelegd wat ABCD is, of mensen mee willen doen etc. Ook dit zijn belangrijke contacten, want mensen komen elkaar later weer op straat tegen, in de buurtsuper etc.

In de activiteiten, dertien stuks, werken bewoners intensief met elkaar samen aan iets wat ze leuk of belangrijk voor de wijk vinden. Ook daar leren mensen elkaar beter

kennen, en worden er persoonlijke contacten gelegd. Of mensen nu samen wandelen, een website onderhouden, taalles krijgen of een kindermiddag voorbereiden, dat zijn de momenten waarop de basis wordt gelegd voor duurzame sociale relaties in de wijk. De ABCD professional heeft door haar eigen werkwijze en attitude veel bijgedragen aan het ontwikkelen van sociale relaties in de buurt. De persoonlijke contacten, de interesse met bewoners, de informele sfeer en warme omgang, de aandacht voor kleine persoonlijke problemen zijn de sleutels tot het succes geweest.

Asset based.

Oftewel de mogelijkheden van bewoners staan voorop, is het derde uitgangspunt. In de Nederlandse situatie, althans in Eindhoven, blijkt dat zo gauw je je als bewoners opgeeft om actief te worden, je bijna meegesleurd wordt in een stroom van taken en klussen. Die spanning heeft mensen doen afhaken, doen twifelen. De valkuil van ABCD is dat het veel actieve bewoners en activiteiten genereert, maar dat elke activiteit ook weer nieuwe inspanningen vraagt, en dat er altijd teveel te doen is. Het dilemma is dan, of afremmen, met de angst dat het in elkaar zakt, of doorgaan met het gevaar dat bewoners overbelast dreigen te raken.

Een ander alternatief is dat de duizendpoot tijdelijk wat meer zaken overneemt, zodat mensen niet overbelast worden en toch worden erkend in hun eigen bijdrages.

2.4.2. De “andere” professionals

In het ABCD project is constructief samengewerkt met de andere professionals, zoals opbouwwerk, politie, woningstichting, stadsdeelkantoor.

Het blijft nog steeds lastig. Iedereen wil wijkgericht werken, en stelt de bewoners centraal.

Wijkgericht en bewoners centraal zijn verwarrende begrippen, omdat zij steeds vanuit een eigen invalshoek gedefinieerd worden. De woningstichting, de politie, het opbouwwerk, de wijkprojectleider, de WWAZ coördinator, allen hebben zij te maken met de missie en ambitie van de eigen organisatie.

ABCD stelt het vermogen, de ambitie, de kracht en de zwakte van een wijk centraal, gedefinieerd door de wijkbewoners zelf.

Het zou interessant zijn om te bekijken in hoeverre de professionals en haar organisaties in staat zijn om te kijken op welke manier zij daaraan een bijdrage kunnen leveren, en vooral waaraan wel en waaraan niet. Daarmee zou het ABCD project in LijmbEEK een extra dimensie krijgen.

2.5. De plannen voor 2002 en 2003

Met de nieuwe professional willen de bewoners zich richten op:

- het realiseren van een eigen locatie voor recreatieve en educatieve activiteiten
- verder uitbouwen van de bestaande activiteiten
- een breder draagvlak van bewoners in het ABCD project (meer spreiden van taken)
- betrekken van nieuwe bewoners van “de Kattenrug”
- meer samenwerking met bewonersorganisaties in de wijk
- de stap naar zelfstandigheid en zelfredzaamheid
- nieuwe vormen van kleinschalige enquête activiteiten ontwikkelen
- opsporen en in kaart brengen van alle informele netwerken in de wijk
- ondersteuning door professionele dienstverleners inzichtelijk maken en koppelen aan de ABCD uitgangspunten
- de stap maken naar een wijkvisie voor Lijmbeek

2.6. De resultaten in cijfers per eind juni 2002

- ❑ Aantal actieve groepen: 13
- ❑ Aantal actieve ABCD bewoners: 30
- ❑ Aantal gestopte ABCD bewoners: 10

- ❑ Aantal enquête contacten in de tweede ronde: 162
- ❑ Aantal afgenomen enquêtes in de tweede ronde: 54
- ❑ Aantal top 3 vaardigheden: 119
- ❑ Aantal onderwerpen uitleren: 24
- ❑ Aantal leervragen: 32
- ❑ Aantal geënuquêteerden dat actief wil worden: 41
- ❑ Aantal enquêteurs: 6
- ❑ Aantal bijeenkomsten enquêteurs: 8

- ❑ Aantal “eerste dinsdagactiviteiten”: 5
- ❑ Aantal ABCD cafés: 2
- ❑ Aantal bijeenkomsten buurtkrant: 6
- ❑ Aantal bijeenkomsten website: 13
- ❑ Aantal bijeenkomsten veiligheidsgroep: 4
- ❑ Aantal bijeenkomsten taalles: 45
- ❑ Aantal bijeenkomsten stichtingsbestuur i.o: 6

- ❑ Aantal deelnemers eerste dinsdagen: 125
- ❑ Aantal deelnemers ABCD cafés: 26

- ❑ Aantal deelnemende kinderen Paasvrijdag: 30
- ❑ Aantal deelnemende kinderen Paaszaterdag: 70

Aantal flyerrondes hele wijk: 5

Aantal overleggen met de bewonerscommissie HHvL: 5

Deel 3 - De eindmeting - november 2003

Inleiding

In dit deel worden de resultaten beschreven uit de periode september 2003 tot heden. Om een vergelijking mogelijk te maken wordt dezelfde structuur uit de tussenmeting aangehouden. Dus als eerste onderdeel volgt de beschrijving van de actieve en geactiveerde groepen in de wijk. Vervolgens de verbindingen met de andere wijkactiviteiten en netwerken centraal. De relatie met de professionals is het een na laatste hoofdstuk. Afgesloten wordt er met de concrete resultaten in cijfers.

3.1. Actieve en geactiveerde groepen

1. Stichtingsbestuur ABCD – E

Het bestuur, een formele rechtspersoon, is met ondersteuning van Loket W eind 2002 in werking getreden. Het bestuur bestaat uit 4 personen. Het bestuur komt een keer per maand bij elkaar.

2. Coördinatiegroep ABCD – E

De coördinatiegroep is eigenlijk het dagelijkse bestuur. Zij bestaat uit 3 personen. De coördinatiegroep komt bijna wekelijks bij elkaar om activiteiten op elkaar af te stemmen, en op nieuwe ontwikkelingen in te gaan.

3. Financieel beheer

De financiën van Lijmbeek worden beheerd door een werkgroepje van 2 vrijwilligers, deskundig begeleid door een Loket W medewerker.

4. Website redactie

De website redactie bestaat uit vier vrijwilligers. Zij onderhouden en beheren de website. Zij komen bijna wekelijks bij elkaar. De website wordt twee keer per week geactualiseerd door een vrijwilliger.

5. Buurkrant redactie

De redactie van de buurkrant 't Lijmbeekje bestaat uit vier vrijwilligers. De wijkkrant komt vier keer per jaar uit. In die periode komt de redactie vier keer (per editie) bij elkaar.

6. Kinderactiviteiten groep

De kinderactiviteiten in Lijmbeek worden bedacht en uitgevoerd door een groep van vier vrijwilligers. De groep is in de loop van het jaar geslonken van 8 naar 4. De groep komt 10 keer per jaar bij elkaar, en zij organiseren 5 activiteiten per jaar: Een groep van zo'n 15 bewoners verricht tijdens de activiteiten elf hand en spandiensten. Gemiddeld komen er 80 kinderen per activiteit.

7. Wijkfeest Lijmbeek

De werkgroep eenmalige activiteiten is veranderd in de werkgroep Wijkfeest, een grootste happening in september. Dit jaar voor de tweede keer. Er waren tijdens de afgelopen editie ongeveer 2000 bezoekers, dus ook van buiten de wijk. De groep organiseert alles zelf, en begint een half jaar van tevoren met de eerste voorbereidingen.

8. Werkgroep Veiligheid

De werkgroep bestaat uit 7 personen. De vorige werkgroep veiligheid is opgeheven omdat er veel interne onduidelijkheden waren. Een grote wijk - veiligheidsavond in april 2003, waarbij 50 bewoners aanwezig waren, was de start van een nieuwe veiligheidsgroep. De werkgroep komt maandelijks bij elkaar.

9. ABCD –E café

Is de samenvoeging van twee activiteiten: de eerste dinsdag van de maand en het ABCD –E café. De activiteit wordt gedraaid door 3 vrijwilligers, zo'n 10 keer per jaar in café de S –Tapperij. Er komen gemiddeld 20 personen per avond. Sinds de zomervakantie wordt er iedere maand een nieuw thema bedacht, waarin bewoners van de wijk de hoofdrol spelen.

10. Darten voor Dames (*nieuw*)

Wordt georganiseerd door een vrijwilliger. Zes vrouwen komen een keer per week samen in cafe de S – Tapperij om met elkaar te darten.

11. Bewonerscommissie (*nieuw*)

De bewonerscommissie HHvL is nieuw leven ingeblazen. De vorige commissie is door interne strubbelingen opgeheven. Uit de ABCD enquête van april 2003 zijn bewoners geworven voor de deelname aan de bewonerscommissie. Het zijn belangenbehartigers voor de bewoners van HHvL huurwoningen in Lijmbeek. Inmiddels is de bewonerscommissie in een volgende fase beland; het bestuur is teruggetreden, er is een waarnemend voorzitter, en er worden plannen gemaakt voor een doorstart in januari 2004.

12. 55+ groep

Deze groep kent een langere traditie, zij was er al voordat ABCD in Lijmbeek begon. Een aantal deelnemers vormden de kern van de initiatiefgroep ABCD in 2000. De groep wordt gedraaid door 3 vrijwilligers, en heeft een tijdige ruimte in de Ergon Verspreidingen in de Lijmbeekstraat. Er vinden wekelijks activiteiten plaats met een vaste schare bezoekers (18)

13. De Welkomgroep (*vernieuwd*)

Bestaat uit 2 vrijwilligers. Dit was oorspronkelijk een Loket W activiteit, die een tijd op *standby* heeft gestaan. Twee door de ABCD enquête geworven vrijwilligers hebben

met groot enthousiasme deze activiteit nieuw leven ingeblazen. Nieuwe wijkbewoners worden door hen hartelijk in de wijk ontvangen.

14. Onze wijk in kerstsfeer/Opfleuren van de wijk (*nieuw*)

Drie vrijwilligers werken aan het opvrolijken van de wijk door bijvoorbeeld plantenbakken acties, het zorgen voor een Kerstboom en het versieren van de wijk met Kerstverlichting.

15. Tuinhobbyclub (*nieuw*)

Deze spiksplinternieuwe activiteit heeft inmiddels 8 vrijwilligers op de deelnemerslijst staan. In het voorjaar gaan zij van start met allerlei tuinactiviteiten. Bovendien houden zij de tuin van het Buurtinfo – pand bij.

16. Buurtinfo Lijmbeek (*nieuw*)

In april is de nieuwe Buurtinfo aan de Lijmbeekstraat geopend. John McKnight was een van de eerste bezoekers. Het opknappen is door een groep van 20 vrijwilligers uitgevoerd. De Buurtinfo is de thuisbasis van alle actieve ABCD groepen en de Bewonerscommissie HHvL. Er worden wekelijks 3 spreekuren gehouden, een voor de politie, een voor HHvL, en een open spreekuur. Gemiddeld komen er 10 bezoekers per week.

Verdwenen

1. De computerclub

Een groep van 15 bewoners gaf in de ABCD enquête aan dat ze graag computerles wilden hebben. Met Digitolk is de afspraak gemaakt dat deze groep samen een cursus aangeboden hebben gekregen. Inmiddels is dit geen vaste activiteit meer, maar worden belangstellende bewoners doorverwezen naar de dichtstbijzijnde Digitolk.

2. De loop – wandelgroep

Een van de eerste ABCD activiteiten in Lijmbeek is na een succesvolle start ingezakt. De grote stimulator is in de loop van het jaar gestopt met de activiteit. Er waren geen bewoners die deze initiërende rol hebben overgenomen.

3. Taalles voor allochtonen

Deze kleinschalige activiteit, conversatieles voor allochtone vrouwen aan huis, is gestopt omdat de docent door gezondheidsproblemen zich terug heeft moeten trekken.

4. De enquêtegroep

Dit jaar is er geen derde enquête gehouden. De enquêtegroep op zich bestaat daarom niet, de actieve vrijwilligers zijn inmiddels actief in een van de vele andere ABCD activiteiten.

3.2. De verbinding met andere wijkactiviteiten en netwerken

Sinds juni 2002 zijn de bestaande netwerken in de wijk verder ontwikkeld, en zijn ook netwerken buiten de wijk opgezet.

Dat is op de volgende manier gebeurd:

- De 55+ groep blijft een belangrijk netwerk geweest voor de ABCD aanpak. Tal van vrouwen zijn actief of deelnemer aan de activiteiten. Het is een activiteit die bijdraagt aan de sociale infrastructuur van de wijk. Grote onzekerheid is het gebrek aan een vaste ruimte. De groep zit tijdelijk bij Ergon Verspreidingen, maar kan ieder moment buiten de deur gezet worden. Interessante ontwikkeling is dat steeds meer allochtone vrouwen een plekje weten te vinden binnen deze activiteit. Dat is het gevolg van voortdurende relatieopbouw door de ABCD vrijwilligers.
- Met de bewonerscommissie nieuwe stijl is in ras tempo een goede relatie opgebouwd. De nieuwe voorzitter gaf een extra impuls aan de samenwerking, en werd een belangrijke schakel in de samenwerking. Helaas is dit door persoonlijke omstandigheden in het najaar zodanig uit de hand gelopen, dat het bestuur zich teruggetrokken heeft. Punt blijft dat de bewonerscommissie zich niet heeft weten te profileren binnen de wijk. In principe zijn zij de belangvertegenwoordigers van de HHvL huurders. Hiervan is niet veel terecht gekomen. Inmiddels staan er wat nieuwe gezichten klaar om met frisse moet aan een doorstart te werken. Met ondersteuning van HHvL en Loket W wordt er naar een nieuwe vorm gezocht.
- Met de speeltuinvereniging is een goede band opgebouwd. De samenwerking is, na een eerste gezamenlijke Pasen activiteit, inmiddels uitgebouwd tot een gezamenlijke activiteitengroep.
- Met de volkstuinvereniging zijn geen intensieve contacten.
- Door een actieve ABCD vrijwilliger zijn de computerleswensen snel en adequaat ondergebracht in het Digitolkprojecten in Eindhoven.
- Buurtoverleg. Dit is een initiatief van het stadsdeelkantoor, waaraan naast politie, HHvL en Loket W ook ABCD – E en de bewonerscommissie deelneemt. De groep vergaderd iedere maand, mits er agendapunten zijn. In het najaar van 2002 heeft ABCD – E zich tijdelijk teruggetrokken omdat het overspoelt werd met allerlei nieuwe initiatieven naar aanleiding van de tweede enquête. Wanneer er geen agendapunten zijn, vergaderd het buurtenoverleg niet.
- De **S -Tapperij** neemt inmiddels een belangrijke plek in. Er vinden verschillende activiteiten plaats. De Carnavalsvereniging, niet wijkgebonden, is door de ABCD vrijwilligers meteen ingeschakeld in buurtactiviteiten. Met andere ondernemers wordt er samengewerkt op sponsorbasis voor

verschillende activiteiten, zoals het wijkfeest. Een vijftiental bedrijven sponsort deze activiteit.

- Met de bewonerscommissie i.o. van de Kattenrug (Domein) begint de samenwerking steeds beter te lopen. De eerste contacten zijn gelegd tijdens de open dag ter ere van de opening, vorige winter. ABCD heeft toen een kleine presentatie gehouden. De Kattenrug wil waarschijnlijk gebruik maken van de Buurtinfo.
- Met het stadsdeelkantoor is een goede relatie opgebouwd. Door de aanstelling van een accountmanager voor Lijmbeek zijn er korte communicatielijnen ingericht. ABCD is erg tevreden op de manier waarop er met vragen en problemen door het stadsdeelkantoor wordt omgegaan. Het is een gevoel van erkenning en serieus genomen worden. Door personele veranderingen binnen het stadsdeelkantoor ontstaan er soms lange “wachttijden”, wat voor de vrijwilligers soms knap irritant kan zijn.
- De wijkagenten hebben inmiddels een eigen spreekuur in de Buurtinfo. Dit heeft de onderlinge samenwerking en uitwisseling een extra impuls gegeven.
- Politiek Eindhoven begint Lijmbeek ook langzamerhand te kennen. Op 29 april 2003 heeft Will Hesemans, de voorzitter van ABCD -E Lijmbeek een alternatief lintje gekregen van Groenlinks Eindhoven. Dit voor haar intensieve inzet voor de wijk en het ABCD -E project. Ze heeft het lintje namens de wijk in ontvangst genomen. Het Lintje en de oorkonde hangen nu in de Buurtinfo.
- Naar aanleiding van de alternatieve lintjesregen is de wethouder Jacqueline Kuppens op bezoek geweest. Bewoners hebben haar laten zien wat er tot nu toe in de wijk bereikt is.
- Autovrije zondag. Bij de gemeente kwam er een mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor activiteiten in het teken van autovrije zondag op 21 september. Hier hebben is gebruik van gemaakt. De wijk zou die dag grotendeels afgesloten worden voor auto's en andere motorvoertuigen. Er was een fiets - versieroptocht voor kinderen georganiseerd deze is niet door gegaan omdat er te weinig inschrijvingen waren. Verder was er een foto puzzeltocht door de wijk voor gezinnen en/of groepen, deze is wel doorgegaan. Dit was wel een succes. Er was verder in Eindhoven een hele hoop te doen, ook was het heel erg mooi weer. Dit is waarschijnlijk de reden voor de mindere opkomst. Er is namelijk veel aandacht aangegeven in de wijk: flyers, posters, borden, website en buurtkrant.
- Wijksschouw Lijmbeek Op 22 november vond er een wijksschouw plaats in Lijmbeek. De coördinatiegroep en werkgroep veiligheid laten de stadsdeelcommissie Woensel Zuid de wijk Lijmbeek zien. Zowel de goede en de slechte kanten komen aan bod.
- Publiciteit. Op het gebied van publiciteit loopt het nog niet zo soepel. Het Eindhovens Dagblad wordt regelmatig uitgenodigd bij belangrijke activiteiten in de wijk zoals bijvoorbeeld de opening van buurtinfo Lijmbeek, bezoek van de professor John McKnight uit Amerika(grondlegger van de ABCD methode),

wijkfeest, Sinterklaasfeest etc. De afspraken worden vervolgens niet nagekomen. De bereikbaarheid van andere bladen zoals Groot Eindhoven, Zondagsnieuws, Trompetter, etc. is erg slecht. Wanneer er stukken aangeleverd komt hier geen reactie op. Lijmbeek wil graag in het licht komen. Dit bevestigt het beeld dat je vooral in het nieuw komt wanneer er wat “negatiefs” te melden is.

- ABCD link. Lijmbeek is aangesloten op de landelijke ABCD link, waarin de ABCD projecten elkaar digitaal kunnen bevragen. Door de studiereis naar Chicago zijn er daarnaast intensieve contacten met de ABCD projecten in Helmond en Utrecht.

3.3. De professionele ondersteuning

3.3.1. De tweede duizendpoot

De professionele ondersteuning in Lijmbeek werd uitgevoerd door Riesje Paulissen, in principe voor 16 uur per week. In juni 2002 is zij van baan veranderd. In een korte procedure is Marije van Dijk als nieuwe duizendpoot aangetrokken, tot het eind van de projectperiode (31 december 2003). In de eerste periode, tot januari 2004, is er vooral veel tijd besteedt aan het “verwerken” van de enquêtegegevens. Potentiële vrijwilligers zijn bezocht, nieuwe activiteiten zijn ondersteund. Ook is veel tijd besteed aan het activeren van professionele dienstverleners die wat voor Lijmbeek konden betekenen, en het uitleggen van de principes van de ABCD methode. In het eerste half jaar van 2003 is vooral ingezet op coaching van vrijwilligers in de nieuwe en bestaande projecten, het spreiden van taken en verantwoordelijkheden van de coördinatiegroep, het organiseren van de veiligheidsavond en het ondersteunen van de veiligheidsgroep. In het tweede halfjaar is er gericht gewerkt aan de “duizendpootloze” periode, door coaching van nieuwe vrijwilligers, opzetten van organisatorische structuren (draaiboeken, logboeken, overdracht spreekuren) en het meedraaien in de Buurtinfo.

ABCD Lijmbeek heeft het besluit genomen om in de tweede periode nog zelfstandiger aan de slag te gaan. Door de begeleiding en ondersteuning van de 2 “duizendpoten” zijn de vrijwilligers in staat om het zonder te doen. Wel zijn er met Loket W afspraken gemaakt voor coaching.

3.3.2 De “andere” professionals

In het ABCD project is constructief samengewerkt met de andere professionals, zoals opbouwwerk, politie, woningstichting, stadsdeelkantoor. Langzamerhand worden de uitgangspunten van ABCD steeds meer erkend door de professionele dienstverleners.

Ideaal gezien zouden de dienstverleners een vraag voorop moeten stellen: op welke manier kunnen wij de wijk (bewoners) van dienst zijn.

Misschien is het wel een illusie. *Wijkgericht werken* en *bewoners centraal* zijn verwarrende begrippen, omdat zij steeds vanuit de eigen invalshoek gedefinieerd worden. De woningstichting, de politie, het opbouwwerk, de wijkprojectleider, allen hebben zij te maken met de missie en ambitie van de eigen organisatie en de resultaat gerichte cultuur.

Lastig voor bewoners is het om inzicht te krijgen in allerlei verschillende systemen waarmee de professionele dienstverleners werken. Er wordt vanuit dat systeem nog vaak uitgegaan dat burgers het allemaal maar moeten snappen, als die regels, procedures etc. Het is aan te bevelen om eens een keer net de ogen van een burger hiernaar te kijken. Een antwoordtijd van drie maanden is voor een ambtelijke organisatie misschien supersnel, voor een gemotiveerde vrijwilligers lijken het wel eeuwen

De lijst met professionele dienstverleners is inmiddels fors gegroeid (zie de bijlagen in de map). Lijmbeek is er in geslaagd zichzelf op de “publieke” kaart te zetten.

3.4. De resultaten in cijfers per november 2003

- ❑ Aantal actieve groepen/activiteiten: 16
- ❑ Aantal gestopte groepen/activiteiten: 3
- ❑ Aantal actieve ABCD vrijwilligers: 37
- ❑ Aantal gestopte ABCD vrijwilligers: 7
- ❑ Aantal nieuwe ABCD vrijwilligers: 14

- ❑ Aantal “eerste dinsdagactiviteiten”/ABCD cafés: 10
- ❑ Aantal bijeenkomsten buurtkrant: 16
- ❑ Aantal bijeenkomsten website: 27
- ❑ Aantal bijeenkomsten veiligheidsgroep: 8
- ❑ Aantal bijeenkomsten taalles: geen
- ❑ Aantal bijeenkomsten bestuur : 10
- ❑ Aantal bijeenkomsten coördinatiegroep: wekelijks

- ❑ Aantal deelnemers eerste dinsdagen: gemiddeld 20
- ❑ Aantal kinderactiviteiten: 5
- ❑ Aantal deelnemende kinderen: gemiddeld 80
- ❑ Aantal bezoekers wijkfeest: 2000 (schatting)

Aantal flyerrondes hele wijk: 12

Aantal overleggen met de bewonerscommissie HHvL: maandelijks

3.5. De plannen voor 2004 en verder

Voor de nieuwe periode na de pilot wil de coördinatiegroep ABCD, naast het continueren en uitbreiden van de bestaande activiteiten, aandacht geven aan:

- opsporen en activeren van “allochtone” talenten uit de wijk
- de ervaringen uit de cursus in Chicago omzetten in een project met wijkcontactpersonen per woonblok
- betrekken van ondernemers uit Lijmbeek bij de wijkontwikkeling
- zoeken van externe financiering voor de “doorstart”

Deel 4 – Conclusies

Inleiding

In dit laatste hoofdstuk staat de doelstelling uit het projectplan centraal:

- *Is het zelforganiserend vermogen van beide wijken toegenomen en zo ja*
- *In hoeverre is dat het gevolg van de toepassing van de ABCD methode in dit project*

In dit deel wordt er antwoord gegeven op bovenstaande vragen, gebaseerd op de ontwikkeling vanaf de 0 – meting via de tussenmeting uit 2002 naar de eindmeting in 2003.

4.1. Het zelforganiserend vermogen

In 2000 werd Lijmbeek gekarakteriseerd als een

“een rustige, matte wijk en is aan het veranderen. Veel nieuwe (jongere en allochtone) bewoners, en daardoor andere waarden en normen. De samenhang is verdwenen. Er wonen veel ouderen en alleenstaanden, het ontbreekt aan de middengroep 25 – 40 jaar. Lijmbeek is zeer matig georganiseerd. Er zijn geen of nauwelijks activiteiten in de wijk. Lijmbeek heeft verder vooral last van beleid in andere wijken, met name Woensel West”.

met

“Vier zichtbare vrijwilligersinitiatieven: de speeltuinvereniging, de volkstuinvereniging, een buurtwerkactiviteit 55+ en een bewonerscommissie HHvL van 4 bewoners”.

“Lijmbeek valt tussen wal en schip wat betreft voorzieningen en professionele aandacht. Geen Impulswijk, geen buurthuis(je), geen georganiseerde netwerken.”

Eind 2003 is de situatie ingrijpend veranderd.

Verandering door bestaande initiatieven

De speeltuinvereniging, de volkstuinvereniging, de 55+ groep en de bewonerscommissie bestaan nog steeds.

- Naast het uitvoeren van de eigen “in de speeltuin” activiteiten is de speeltuinvereniging ook actief in wijkgerichte activiteiten. Zij participeren in de werkgroep kinderactiviteiten en werken mee aan alle kinderactiviteiten.
- De buurtwerkactiviteiten 55+ heeft door ABCD een nieuwe locatie gevonden, is qua deelnemersaantal flink gegroeid, heeft ook allochtone vrouwen bereikt, en is ook de stimulator voor een aantal wijkgerichte activiteiten.
- De bewonerscommissie is geheel “vernieuwd”, door middel van de tweede ABCD enquête zijn er nieuwe commissieleden geactiveerd, en is er in co-productie met ABCD de Buurtinfo gestart.

Verandering door nieuwe initiatieven

Bewoners van Lijmbeek kunnen in ieder geval aan de inhoud van hun brievenbus zien dat hun wijk op activiteitsniveau een metamorfose heeft ondergaan. Gebeurde er in 2000 nog nauwelijks iets in de buurt, in 2003 bruist de wijk van activiteiten: Sinterklaasviering voor kinderen, Kerstviering en Kerstversiering, een

Nieuwjaarsreceptie, iedere maand ABCD café met een afwisselend programma, Carnaval, Paas activiteiten voor kinderen, de Veiligheidsavond, de wekelijkse 55+ activiteiten, het wijkfeest in september, de autovrije zondag, een eigen wijkwebsite voor Lijmbeek, vier keer per jaar een professionele wijkkrant. Bovendien heeft de wijk sinds voorjaar 2003 een eigen Buurtinfo, met wekelijkse spreekuren, onder andere van de wijkagenten en HHvL.

Veranderingen door nieuwe vrijwilligers

Het aantal voor de wijk actieve bewoners is spectaculair gestegen. Er is een kern van bijna 40 vrijwilligers, die samen 16 verschillende activiteiten organiseren en uitvoeren. Er zit ook veel dynamiek in het bestand; in de periode september 2002 tot oktober 2003 zijn er 7 vrijwilligers gestopt maar 14 nieuwe vrijwilligers bijgekomen. Het jaar ervoor laat een vergelijkbare tendens zien.

Veranderingen door professionele dienstverleners

In 2000 viel Lijmbeek tussen wal en schip wat betreft de aandacht van de professionele dienstverleners. Eind 2003 zijn er duurzame relaties ontwikkeld met vele verschillende organisaties. De ABCD principes worden steeds beter begrepen door de professionele werkers; de spanningen worden vooral veroorzaakt door de “systemen” waarin de professionals werken. Het aanbod “ik kan wat voor jullie betekenen” hoor je nog veel vaker dan de vraag “wat kan ik voor jullie betekenen”.

Veranderingen door de “duizendpoot”

Een professional die gedurende 2 jaar 16 uur per week ABCD werk uitvoert was van groot belang. In de eerste fase bij het praktisch ondersteunen in de lawine van werkzaamheden die de ABCD enquêtes “veroorzaakten” en het helpen wegwijs te worden in de nieuwe wereld van wijkontwikkeling. In de tweede fase door het overdragen van de ABCD principes aan collega – professionals van de organisaties waarmee samenwerkingsrelaties zijn opgebouwd. En gedurende de hele periode, met de nadruk op de derde, in het coachen van de (nieuwe) vrijwilligers in het zelfstandig werken aan de verdere ontwikkeling van de wijk.

Veranderingen door de samenwerking met bedrijven

Een aantal wijkactiviteiten worden gesponsord door bedrijven die in Lijmbeek gevestigd zijn. Ruim 10 bedrijven sponsoren een of meerdere activiteiten. Alle bedrijven zijn persoonlijk benaderd door ABCD vrijwilligers. De bedrijven steunen niet alleen activiteiten, er wordt ook gezocht naar nieuwe vormen van samenwerking. De samenwerking met de S – Tapperij heeft bijvoorbeeld geleid tot vele nieuwe activiteiten.

4.2. Conclusie zelforganiserend vermogen

Het zelforganiserend vermogen van een wijk is te onderscheiden⁷ op drie niveaus:

Het persoonlijke, het interpersoonlijke en het publieke niveau.

Het persoonlijke niveau betreft het inzetten van aanwezige vaardigheden en talenten en opgebouwde ervaringen. Vertrouwen is daarbij erg belangrijk. Bij het interpersoonlijk niveau gaat het om de relaties tussen burens, groepen en netwerken in de wijk. Wordt er samengewerkt, ondersteund men elkaar, worden mensen uitgesloten. Het publieke niveau betreft de mate waarin een wijk in staat is externe hulpbronnen in te schakelen voor hun wijk.

⁷ Verweij Jonker Instituut – Integrale wijkontwikkeling, een interventiestrategie voor lokaal sociaal beleid 1997

- **Het persoonlijke niveau (*asset based*)**

De ABCD methode is de methode bij uitstek om de vaardigheden en talenten van bewoners op te sporen en te activeren voor de buurt. In de eerste enquêteronde hebben meer dan 70 bewoners meegewerkt, in de tweede enquêteronde 54. Van 124 bewoners zijn de vaardigheden en talenten geïnventariseerd. Met 211 bewoners is er tijdens de enquêterondes gesproken over de ABCD activiteiten voor de wijk. 54 bewoners hebben op basis van hun talenten activiteiten met en voor andere buurtbewoners georganiseerd.

Behalve het feit dat deze bewoners hun vaardigheden hebben ingezet in de wijk, hebben zij ook geleerd hoe zij dat moeten doen. Voor velen is het nieuw om een activiteit te organiseren, met andere mensen te overleggen, voor een groep te staan en wat uitleggen, contacten te leggen met organisaties en instellingen, sponsorgeld proberen los te krijgen bij een bedrijf uit de wijk, medebewoners proberen te activeren etc. Vele vrijwilligers hebben ook een persoonlijke ontwikkeling doorgemaakt. Hierin zijn zij gecoacht door de ABCD professional, maar zeker ook door peergroep – coaching, waarin geroutineerde vrijwilligers hun vaardigheden overdragen aan nieuwelingen. Juist de grondgedachte van ABCD, ieder mens heeft vaardigheden en talenten, creëren een basis van vertrouwen waarbinnen deze ontwikkeld kunnen worden.

- **Interpersoonlijk niveau (*relationship driven*)**

Het “verbinden van mensen” is een tweede kernbegrip uit de ABCD methodiek. Er wordt uitgegaan van de kracht van de gemeenschap, de samenwerking tussen individuen uit de wijk. Door de methodiek, bijvoorbeeld het capaciteitenonderzoek, ontwikkelen individuele bewoners in korte tijd een persoonlijke relatie die de basis is voor duurzame relaties. Er wordt een uur lang gesproken over zeer persoonlijke zaken, en juist over hetgeen waar je goed in bent. Hoe vaak gebeurt je dat nou ? De enquêteurs vertelden tijdens de tussentijdse ervaringsavonden opgewonden over welke bijzondere talenten ze nu weer tegengekomen waren. En ze werden steeds trotser op hun wijk, en straalden dat ook steeds meer naar buiten uit. De saaie, doodse buurt waar nooit wat gebeurde begon van binnenuit te sprankelen. De samenwerking tussen individuen gebeurde op basis van wederzijdse belangstelling voor en thema. Een zelfgekozen thema, door niemand opgedrongen, weer van binnenuit. Dus heel persoonlijk. Daardoor wordt er een sfeer gecreëerd waarin de relaties een intrinsiek karakter krijgen.

Alle activiteiten worden gedragen door bewoners uit de wijk. Zij werken er samen aan, zijn samen verantwoordelijk. En als ze er geen zij in hebben, stoppen ze er mee. Wanneer er geen animo voor is, wordt de activiteit (uiteindelijk) stopgezet.

Door een aantal gerichte activiteiten (ABCD café, Nieuwjaarsborrel) zijn de ABCD vrijwilligers ook regelmatig bij elkaar gebracht in een informele sfeer, en zijn er nieuwe dwarsverbanden ontstaan tussen de actieve groepen. Door het ontbreken van een eigen accommodatie wordt er nog heel veel thuis vergaderd, waardoor weer het persoonlijke benadrukt wordt. Bewoners zien elkaar steeds meer als subject, en krijgen meer betekenis voor elkaar.

Vanuit de interpersoonlijke relaties ontstaan ook weer nieuwe activiteiten. Tijdens het koffiedrinken in de Buurtinfo heeft een bewoners het over “zijn groene vingers”. Een andere vrijwilliger weet dat het ook voor de buurman geldt. Binnen de kortste

keren zitten de twee om tafel om een plantjes – uitwisseling te organiseren, en 3 weken later is er *via – via* een lijst van 8 bewoners die samen wat met plantjes willen doen.

Op de kaart van de wijk is ook mooi te zien dat de actieve vrijwilligers door de hele wijk verspreid zitten. Dat betekent ook dat de persoonlijke netwerken in de wijk elkaar op vele plekken raken. Omdat de vrijwilligers persoonlijk betrokken zijn bij de activiteiten, zijn zij ook bereid om hun netwerken te delen, soms bewust, soms ook onbewust door het enthousiasme voor de ABCD projecten.

In Lijmbeek is er een zeer vitale informele sociale infrastructuur ontstaan, met sterke interpersoonlijke contacten. Ontbrekende schakels zijn de “studenten”, die ondanks verschillende pogingen nog niet te activeren zijn, en de “nieuwkomers”. De allochtonen in Lijmbeek behoren niet tot de traditionele groepen, zoals de Turken en Marokkanen, maar zijn vooral vluchtelingen uit Vietnam, Somalië, Ghana, Irak, Iran, Soedan, voormalig Joegoslavië. Deze bewoners hebben een bijzondere achtergrond, en zeker geen gemeenschappelijke cultuur. Zij zijn niet op basis van een strategie bij de wijk te betrekken. Mondjesmaat worden deze bewoners steeds beter bereikt, maar het is vooral een kwestie van langdurige relatieopbouw op basis van wederzijds vertrouwen.

• **Publieke niveau (*inside out*)**

Het publieke niveau is de mate waarin bewoners in staat zijn externe hulpbronnen voor de wijk te mobiliseren.

In de 0 – meting werd nog geklaagd dat de professionals de wijk links lieten liggen. Dat is inmiddels wel veranderd. De adreslijst van instellingen en organisaties bedraagt een aantal pagina's. ABCD Lijmbeek heeft vooral geïnvesteerd in samenwerkingsrelaties met “uitvoerende” professionals, omdat daar de meeste behoefte aan was.

- Of het nu om de politie, de woningstichting, het stadsdeelkantoor of Loket W gaat, ABCD weet de juiste mensen te vinden. En wat belangrijker is, de professionals willen ook wat voor ABCD in Lijmbeek doen.
- Ook het bedrijfsleven in Lijmbeek betekent inmiddels wat voor ABCD, voornamelijk als sponsor voor de verschillende activiteiten.
- De politieke kanalen worden voorzichtig benaderd. Er zijn contacten met raadsleden, wethouders komen op bezoek, de stadsdeelcommissie heeft de eerste wijkshow er al opzitten.
- Ook de weg naar de pers is gevonden, ook al is men niet tevreden over het aantal publicaties. Lijmbeek is geen Impulsbuurt, en het nieuws dat gebracht wordt is vaak positief. Niet iets waar de lokale pers op zit te wachten.
- ABCD Lijmbeek participeert in het landelijke netwerk van ABCD wijken, waardoor er van andere wijken informatie en deskundigheid kan worden gevraagd.

Bij elkaar opgeteld is Lijmbeek er in geslaagd een grote stap te maken op de ladder van het zelforganiserend vermogen. Op het persoonlijke niveau is er een unieke hoeveelheid capaciteit en talent in de wijk opgespoord en ingezet. Doordat de principes van ABCD in Lijmbeek een “way of living” is geworden, is de continuïteit voorlopig wel gewaarborgd. Voor het opsporen van de “allochtone” talenten worden nieuwe instrumenten gezocht.

Ook op het interpersoonlijke niveau is er veel bereikt. Steeds meer informele netwerken worden opgespoord, en met elkaar in verbinding gebracht. De spreiding over de wijk is heel bijzonder, er zijn nauwelijks gebieden uitgesloten. Alleen de groep studenten is (nog) onbereikbaar.

Op het publieke niveau is nog wel wat te verbeteren. Er zijn uitstekende relaties opgebouwd met externe bronnen op het uitvoerende niveau. Externe bronnen op het niveau van beleidsmakers en beslissers zijn nog niet sterk in beeld.

4.2. De invloed van ABCD op het zelforganiserend vermogen

De tweede vraag was of de toename van het zelforganiserend vermogen het gevolg is van de ABCD aanpak.

Een succesfactor is dat alle activiteiten “inside out” zijn, oftewel bewoners bepalen zelf wat zij doen en wat zij niet doen. Zij zijn 100% eigenaar van ABCD en de activiteiten. Het is de kunst om dit zo te houden. Voor bewoners, om zich niet afhankelijk te maken van bijvoorbeeld de externe bronnen. Voor de externe bronnen om vooral dienstverlenend te handelen, dus “wat kan ik voor U doen”.

Het is misschien wel typerend dat de 2 activiteiten die het minste zelfredzaam zijn, de bewonerscommissie en de veiligheidsgroep sterk aangestuurd worden door externe bronnen.

De bewonerscommissie door woningstichting HHvL, die het belangrijk vindt om een bewonerscom-missie in haar wijken te hebben, en er veel aan doet om deze commissie te ondersteunen. Dank zij HHvL is de Buurtinfo er gekomen. Maar de bewonerscommissie heeft geen eigen programma, en stelt zich niet op als belangenbehartiger van de huurders uit de wijk. Het huidige bestuur geeft binnenkort de pijp aan Maarten.

De veiligheidsgroep begon sterk, met 12 bewoners die na de veiligheidsavond wat aan veiligheid in de wijk wilde doen. De insteek van de activiteit was: wat kunnen we zelf, waarvoor hebben we hulp nodig, wat kunnen we niet zelf maar moeten anderen doen. Deze ABCD aanpak is na een paar bijeenkomsten verwaterd, misschien mede door de grote invloed van Loket W en de politie. Beide organisaties hebben veiligheid als een belangrijk thema of opdracht in hun agenda staan, en nemen regelmatig het initiatief. Gevolg is een bewonersgroep die niet goed weet wat ze wilt, en steeds afhankelijker wordt van de professionals.

De drie kernprincipes van ABCD:

- Opsporen en inzetten van capaciteiten van wijkbewoners (*asset based*)
- Opbouwen van persoonlijke relaties en relatienetwerken (*relationship driven*)
- Bewoners zijn eigenaar van de wijkactiviteiten (*inside out*)

hebben m.i. geleid tot het succes in Lijmbeek.

4.3. Is de methode ook in andere wijken in Eindhoven toepasbaar ?

ABCD in Woensel West in de oorspronkelijke vorm is niet geslaagd. In Hemelrijken verhinderde een interne strijd om de macht door bewoners zelf de participatie in de pilot. In Lijmbeek werd het een succes. Woensel West en Hemelrijken zijn Impulsbuurten, met een lange traditie van professionele ondersteuning, grote politieke aandacht, veel voorzieningen, veel extra middelen. Het zijn natuurlijk niet voor niets Impulsbuurten. De “problematiek” in Lijmbeek is niet vergelijkbaar met die in beide buurtwijken. In beide Impulswijken staat de probleemoriëntatie nog steeds centraal, bij bewoners, publieke dienstverleners en politiek bestuur. Het is

interessant om de visie van John McKnight en John Kretzmann op de traditionele probleem-oriëntatie kort samen te vatten.

Zij beschrijven de gevolgen van deze aanpak als volgt:

- *problemen leveren geld en subsidies op, en deze problemen moeten ieder jaar groter en complexer worden, anders verdampen de geldstromen.*
- *de problemen worden door de buitenwereld benoemd, en leveren vooral instituties nieuw werk en geld op.*
- *bewonersorganisaties benadrukken de problemen in hun wijken omdat zij meegaan in de taal van de buitenwereld, en doen daarmee "hun" wijkbewoners tekort.*
- *De probleemoriëntatie bevestigt het zelfbeeld bij bewoners dat zij het zelf niet meer aan kunnen, en dat buitenstaanders nodig zijn om de wijk te verbeteren. De relatie met de professionele dienstverleners wordt versterkt ten koste van de informele sociale netwerken.*
- *de probleemoriëntatie is een van de hoofdoorzaken van het gevoel van hopeloosheid in bepaalde wijken.*

Het is een visie gebaseerd op de Amerikaanse praktijk, maar 100% toepasbaar op de Nederlandse situatie.

In Lijmbeek hadden bewoners hier nauwelijks weet van, en er zeker geen ervaring mee. Zij werden er in de uitvoering dan ook niet door gehinderd.

Nog dit jaar komt Verweij Jonker met de evaluatie van ABCD in Woensel West. Op basis van deze evaluatie is het misschien mogelijk een antwoord te geven op deze vraag. Of in ieder geval er nadrukkelijk stil te blijven staan. Tegelijkertijd kan dan de laatste subvraag uit deze pilot mee worden genomen, namelijk wat de lessen zijn voor alle betrokkenen.

Verantwoording

Deze evaluatie is gemaakt op basis van *A Guide to evaluating asset based community development: lessons, challenges, and opportunities* door Thomas Dewar, 1997, the ABCD Institute, ACTA Publications Chicago.

De toepassing van ABCD in Amerika loopt al een aantal jaren en is ook op verschillende manieren geëvalueerd. Men onderscheidt daarbij twee verschillende richtingen die worden aangeduid met wetenschappelijke (*scientific*) evaluatie en doelmatige (*appropriate*) evaluatie, waarbij sterke voorkeur voor de laatste vorm is omdat dit meer aansluit bij de doelen van deze methode van wijkontwikkeling.

Uiteraard is er gekozen voor een *appropriate* evaluatie. Het is een combinatie van kwantitatieve resultaten en een kwalitatieve beschrijving.

Als referentie is zijn steeds de drie uitgangspunten gekozen:

- Asset based
- Relationship driven
- Inside out

De informatie komt hoofdzakelijk van binnenuit, en is aangeleverd door de ABCD coördinatiegroep, de ABCD “duizendpoten”, vele gesprekken met actieve bewoners (ruim 30), het deelnemen aan een aantal wijkactiviteiten, de werkbegeleiding gesprekken met de “duizendpoten”, en de digitale logboeken van de “duizendpoten”. Op basis van deze informatie heb ik mijn eigen conclusies getrokken, steeds in de lijn van de ABCD methodiek.

Ik heb er bewust voor gekozen om voor de eindevaluatie geen professionele dienstverleners in en rond het project te interviewen. Het gaat er namelijk niet om hoe zij over de ABCD pilot denken in deze evaluatie. Het is een evaluatie van binnen uit.

Dat neemt niet weg dat er voor alle professioneel betrokkenen nog heel wat te leren en te bediscussiëren is. Mijn voorstel is om rondom de evaluatie van Woensel West, gemaakt door Verweij Jonker, gecombineerd met deze evaluatie, een bijeenkomst te organiseren rond de vraag: op welke manier kunnen wij (professionele dienstverleners en politiek bestuur) het zelforganiserend vermogen van bewoners(groepen) op maat ondersteunen en begeleiden.

Parallel daaraan zouden de ABCD wijkbewoners uit Woensel en Lijmbeek zich de vraag kunnen stellen: wat kunnen we zelf, en wat hebben we nodig van publieke dienstverleners en politiek bestuur om zo zelfstandig mogelijk aan onze wijken te werken. In een gezamenlijke bijeenkomst zouden dan de lessen voor beide partijen getrokken kunnen worden.

Naschrift juni 2005

In 2003 is het project Lijmbeek doorgegaan voor nog een periode van 3 jaar. Zie de website www.lijmbeek.nl.